

Új strandot Nagyváradnak!

A múlt század '30-as éveinek elején a nagyváradai állandó választmány (akkoriban így nevezték a városi tanácsot) az elsők között vette napirendre egy városi strand megépítésének kérdését. Nem volt ez másként az 1933-as esztendő első közgyűlésén sem.

A strand létrehozása ugyancsak időszerű volt, hisz nem múlt el év anélkül, hogy néhányan áldozatául ne estek volna a szabadban való fürdésnek, vagy éppen a város fölötti gátaknál való strandoláskor ne érje valamilyen baleset a fürödni, napozni vágyó alkalmi nomádokat. Ezeket az illegális fürdözéseket és strandolásokat szerette volna betiltani a választmány valamilyen határozattal, és pótolni egy, a szegényebbek számára is hozzáférhető, de rendezett, nagyvárosi jellegű strandfürdővel.

A nagyváradai előjáróság már 1930-ban pályázatot hirdetett az építendő strandfürdő tervére, erre több, figyelemre méltó pályamű is befutott, de az akkori gazdasági helyzet évről évre meggátolta a tervek valamelyikének valóra váltását. Az 1933. február 10-én megtartott ülésen dr. Pelle János azt indítványozta, foglalkozzanak részletesen a strand ügyével, hogy minél hamarabb elkezdődhessen annak kialakítása még a nyári szezon előtt. Az ülésen a halasztást kérő hangokat lehurrogták az ügy lelkes pártolói, s megszavazták, hogy a kivitelezők haladéktalanul kezdjenek hozzá az építéshez. Azonnal előho-

zatták a levéltárból a régi terveket, de a tanulmányozásuk közben rájöttek, hogy a megváltozott viszonyok miatt azok módosításokra szorulnak. A választmány megbízta dr. Pellét és a város főmérnökét, Faurt, hogy dolgozzanak ki sürgősen egy előzetes tervet, amit azután átadnak a Városi Vízműnek, s ennek mérnökei majd kidolgozzák a részletes terveket. Pénzügyi tervezetet is össze kellett azonban állítani, mert csak annak alapján kaphat a város vagy a vízművek kölcsönt a strand megépítésére.

Az előzetes elképzelések szerint az új strandot a Pankolits-uszoda és a vasúti összekötő híd közötti területre tervezték. (A Pankolits-féle uszoda a város második uszodája lett 1900-ban az akkori Városligetben, később Bunyitay liget, a Sebes-Körös partján, az 1868-ban, a mai városháza melletti partszakaszon felépült Feldmann-féle uszoda mellett.) A többség erre a helyre szavazott, mert az elgondolások szerint ez volt a legalkalmasabb terület, nem utolsósorban a vasút közelsége miatt, hiszen a vonattal átutazókban is kedvező hatást keltene egy modern strandfürdő látványa.

Úgy gondolták, a strand építése mindamellet, hogy megszünteti a szabadfürdés már említett veszélyeit, hozzásegíti a várost a hatalmas munkanélküliség csökkentéséhez is. Az előzetes számítások szerint ugyanis

több száz munkásra lesz szükség, mind szakmunkásokra, mind napszámosokra. Sok iparág fellendülésére számítottak, hiszen az elgondolások szerint nagyvárosiasra tervezték, és annak megfelelően akarták berendezni az új strandot. Fedett és nyitott tornatermeket, pihenőhelyiségeket, zuhanyzókkal és más modern berendezéssel ellátott termeket álmodtak a létesítménybe. Remélték, hogy a strand nemcsak az építkezés ideje alatt, de utána is sok munkaerőt tudna foglalkoztatni.

Ahogy az egy rendes város tanácsában szokás, a kezdeti lendület után egyre többször voltak hallhatók az impozáns strandot ellenző hangok. A *Nagyvárad* *Napló* 1933. március 23-i számában *Impozáns a strandfürdő terve, csak az a kérdés, lesz-e pénz a megvalósításra* címmel aggódó hangvételű cikk jelent meg. Arról írtak, hogy a tanácskozásokon már néhány elkeseredett összeszólalkozást is kiváltott a strand ügye. Dr. Pelle János azonban kitartott mellette, és nem hagyta vitákkal elintézni a kérdést. Topschall Vilmos városi mérnökkel együtt új tervet készített. Az említett cikk szerint az új terv valóban impozáns volt. A szabadfürdő kedvelőinek 250 méter hosszú, homokos, nyílt partrész állt volna rendelkezésükre, míg bent három medence és egy hullámfürdő, egy gyermekmedence és egy másik, a sportolók részére fenntartott medence várta volna a közönséget. A gyermekmedencét homok és játszóterület vette volna körül, a sportmedence köré lelátót terveztek. A tervek szerint vadregényes liget, víkendházak, kávéház, nyitott és zárt teraszú vendéglő és 1500 fürdőkabin várja majd a szórakozni vágyókat. Mindezt a Bunyitay ligetbe,

a város telkére tervezték úgy felépítve, hogy idővel nagyobbítható legyen.

Ennek a tervnek a megvalósítása akkori pénzben ötmillió lejbe került volna, „ami nem sok – írja a lap –, hisz valószínű, hogy a strand jövedelme hamarosan behozná a befektetést. A baj azonban ott van, hogy a város jelenleg még a hitelezőit sem tudja rendesen kifizetni, a népkönyha szegényei csak a jó Isten jóvoltából kapnak még ebédet, mert a város bizony értük sem fizet. És hol van még a többi tartozás, amelyek úgy szorítják a város pénztárának nyakát, hogy egy gyöngébb magánpénztár már rég kilehelte volna tőle a lelkét?” Hozzáteszi még a cikkíró, hogy igen, a terv valóban impozáns, és vétek is lenne nem megvalósítani, ha nem is másképpen, mint apránként, részlegenként, évente haladva, esetleg a város polgárainak anyagi hozzájárulásával, hozzáadva a strandbevételeket. Lassan építkezve, és így valóra válhatna a teljes terv.

Pár nappal később újra fellángolt a vita a választmány ülésén, persze megint a strand helyéről. Újra elővetették az összes tervet. *A Bunyitay ligetben lesz az új strand – ha lesz* címmel tudósított az újság. Megint erőre kapott azoknak a hangja, akik csak a liget belsejében látták volna szívesen a strandot, ahol csupán medencékben lett volna fürdés. Azok is újra vitába szálltak, akik a gátakhoz építették volna a strandot, végül újra megvitatták a Pelle és Topschall által készített tervet, amely szabad strandot is tartalmazott a folyó partján. A választmány végül úgy döntött, hogy másnap mindhárom helyszínre kiszállnak, megvizsgálják azokat, és utána határoznak. Ez meg is történt, és a döntés az lett,

Dr PELLE JÁNOS

hogy a strandnak szabadfürdőzésre alkalmas partszakaszra is szüksége van, így hát a Pelle-féle tervet hagyták jóvá azzal a kikötéssel, hogy a Sebes-Körös szemben lévő partszakaszának elhanyagoltságát mindenképp orvosolni kell.

A döntés megszületett. A terv elfogadva. Az előkészítő munkálatok készen voltak, hozzá lehetett kezdeni a strand építéséhez, ami fürdővárossá hivatott emelni Nagyváradot.

Tervet készíteni, helyet kijelölni ingyen is lehet, de az építkezéshez pénz kell, nagyon sok pénz. Erről azonban fentebb már esett szó.

Teltek a napok, és a grandiózus tervnek egyre több ellenzője lett, sőt a sajtó is egyre több érvet sorakoztatott fel a strandfürdő megépítése ellen. Az egyik ilyen érv az volt, amit már említettünk, jelesül a város adósságállománya, amelyet már amúgy is képtelen volt törleszteni a gazdasági osztály. A strand pedig ahelyett, hogy némi pénzt hozna

a város kasszájába, még elvett volna, az pedig, hogy a közönség magasabb belépti díjat fizessen, egyszerűen lehetetlen lett volna azokban az eléggé inséges időkben. Aki többet akart fizetni, az kiment Félix- vagy Püspökfürdőre, és a kirándulás mellett még termálvízben is fürödhetett ráadásként. Tehát az a helyzet – mondták az ellenzők –, hogy már az építés első feltétele sem valósul meg, mégpedig az, hogy kis befektetéssel és alacsony fenntartási költségekkel készüljön el a létesítmény, hogy ezáltal a közönség olcsó, de kellemes strandhoz jusson. Az ellenzők másik érve az volt, hogy minek egy olyan városnak mesterséges strand, ahol a közönség már talált egy kitűnő, természetes strandot is. Tehát ha már strandot csinálnak, legyen az ott kialakítva, ahol a közönség már eleve elhelyezte, a Pankolits-uszoda helyén vagy a gátaknál, a Körös másik partján. Ezeknek a javaslatoknak meg az volt a hátrányuk, hogy a gátakhoz nem vitt út, ott nincs elegendő hely, ráadásul nagyon sokba kerülne a terület kisajátítása.

Ekkor valaki azt javasolta, hogy mivel a Kolozsvári utcát úgyis rendbe kellene hozni, egyúttal csak egy kis utcát kellene nyitni a partra, s ezzel az útkérdés is meg lenne oldva. A közönség a kisajátítás kérdését is megoldotta, egy olvasói levélben. Eszerint legyen strand kerítés nélkül, anélkül, hogy sokba kerülne, úgy, hogy a város is keressen. Rendezni kell a partot, ki kell jelölni a mély és sekély partszakaszt, és építeni kell egy kabinsort, a kabinsor pedig a város kezelésében legyen. A levélíró még a tarifákra is javaslatot tett. A kabin bérleti díja legyen 10 lej, ahogy a magánosoknál volt, és lehessen 2 lejért vetközni. Ha pedig ezek a kabinok tiszta

és rendezett kabinsort alkotnak majd, akkor a közönség is szívesen használja őket, és a jövedelem is megnő.

Ahogy az már lenni szokott, sok vita és küzdelem után a strand ügye elérkezett oda, ahova általában minden akció vagy javaslat elérkezik, a bürokrácia karmaiba. Teltek a napok, a hetek, sőt már a hónapok is, és jó darabig csend volt a strand körül. Legalábbis a sajtóban. Azért a választmányban biztosan foglalkoztak vele, mérlegeltek, számolgattak, azonban a városi költségvetést szorongató adósságok miatt nem tudták eldönteni, hogy kezdjenek-e hozzá a munkálatokhoz, vagy ne. Aztán a *Nagyvárad*i *Napló* június 9-én megjelent számából megtudjuk, hogy elkészült az uszoda új szerződése. Nem, nem az újé, hanem a régi, Pankolits-féle uszodáé.

A cikkből elsősorban az derül ki, hogy az 1933-as szezonban nem adja bérbe a város a tulajdonában lévő területen álló uszodát Pankolitsnak, hanem saját kezelésbe veszi, egy jegy ára pedig 12 lej lesz. A berendezésért és a strand területén lévő épületekért, amelyek Pankolits tulajdonában vannak, fizetnek húszezer lej bérleti díjat. A strandot szerződéssel Pankolits vezeti,

és ő veszi fel a szükséges személyzetet is. Ezért ő fizetesként a bevétel, vagyis a jövedelem 75 százalékát kapja. Minden költség a jövedelemből fizetendő, mind a karbantartás, mind a személyzet fizetése, a város pedig a nettó jövedelem 25 százalékát kapja. Pankolits érvényesítheti a strand területén italmérési és trafikjogát, de az ebből származó tiszta jövedelem egynegyede szintén a város kasszájába fizetendő. Két kategóriájú bérletet kreáltak, mégpedig az egész szezonra: munkásoknak és közalkalmazottaknak 250, mindenki másnak 400 lejes árban. A napijegyeket a városháza adja ki, ezekkel a főpénztáros, akit szintén a polgármester nevez ki, tizenöt naponként köteles elszámolni. Amint az a cikkből kiderül, a szerződést a választmány és Pankolits is elfogadta. „Az uszoda ezek mellett a feltételek mellett, alkalmas időben azonnal megnyílik” – zárul a cikk.

Ami a felépítendő új, városi strandot illeti, sok víz fog még lefolyni a Sebes-Körösön, amíg az, majd valamikor 1936-ban, tényleg megépül a Bunyitay liget végében. De az már egy újabb írás témája lesz.

Farkas László